



CLASIFICAREA CONTRACTELOR COMERCIALE

Alexandru CUZNEȚOV,

doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

Clasificarea oferă posibilitate pentru a determina trăsăturile caracteristice ale diferitelor categorii de contracte în vederea facilitării procesului de calificare a acestora și aplicării corecte a normelor juridice.

Cuvinte-cheie: contracte comerciale; clasificarea contractelor comerciale; dreptul afacerilor; tipuri de contracte comerciale.

Classification provides the ability to determine the characteristics of the different categories of contracts to facilitate their qualification process and the correct application of legal rules.

Keywords: commercial contracts; the classification of commercial contracts; business law; types of commercial contracts.

Principiul libertății contractuale permite participanților la circuitul civil să încheie o mare varietate de contracte. Unele dintre ele sunt prevăzute expres de legislația civilă, însă diversificarea vieții economice și sociale duce la apariția unor noi forme juridice, care nu sunt reglementate în mod special. Acest fapt a determinat necesitatea clasificării contractelor. Clasificarea oferă posibilitate de a determina trăsăturile caracteristice ale diferitelor categorii de contracte în vederea facilitării procesului de calificare a acestora și aplicării corecte a normelor juridice.

Există mai multe criterii de clasificare a contractelor. La cele vizate expres în legislația civilă, se adaugă criteriile elaborate de doctrină. Printre criteriile principale de clasificare constatăm: conținutul, modul de formare, scopul urmărit de părți, reglementarea în legislația civilă, efectele produse, modul de executare, corelația dintre contracte etc.

Inițind cercetarea contractelor comerciale, ne ciocnim deopotrivă de unitatea și diversitatea lor:

– *unitatea contractelor* rezultă din trăsăturile lor comune, adică toate contractele constau în acorduri de voință ale părților contractante și, pentru a fi valabile, toate trebuie să întrunească elementele structurale proprii contractelor și să nu depășească limitele libertății contractuale;

– *diversitatea contractelor* rezultă din multitudinea lor și din clasificările variate la care ele pot fi supuse.

Practic, contractele sunt nelimitate; părțile pot încheia nu numai contracte reglementate, ci și altele, nereglementate, precum pot face și îmbinări de contracte; de aceea, *enumerarea felurilor de contracte este imposibilă*; aceasta explică motivul de ce în lucrările de specialitate sunt cercetate contractele prevăzute de lege și numai unele dintre cele neprevăzute, mai frecvente și mai bine conturate în doctrina contractuală; totuși *clasificarea contractelor este posibilă*, ceea ce o și fac prin tradiție legea, jurisprudența și doctrina juridică [1].

Clasificările ce le expunem în cele ce urmează implică *delimitarea prealabilă a contractelor*, la nivelul sistemului juridic, *în contracte de drept civil și contracte aparținătoare altor ramuri de drept*; de la sine înțeles că noi avem în vedere numai *clasificările contractelor civile*.

În ce privește *criteriile de clasificare a contractelor*, ele constau în reglementarea, rolul voinței și încheierea, cerințele de fond și formă, scopul și efectele contractelor.

Clasificările reduc la un *limbaj juridic generic* varietatea nesfârșită a contractelor, evidențiază asemănările dintre ele și sunt de vădită orientare la determinarea regimului juridic aplicabil fiecărei categorii de contracte în parte.

Existența unor criterii diferite de clasificare și, în consecință, a unor clasificări diferite fac ca unul și același contract să fie susceptibil de includere în toate sau aproape în toate clasificările contractelor; de exemplu, vânzarea-cumpărarea este un contract numit, sinalagmatic, cu titlu oneros, principal și, de regulă, consensual, negociabil și de executare instantanee, iar prin excepție solemn, de adeziune ori impus și de executare succesivă.

De aceea *clasificările contractelor nu se exclud una pe alta*, adică încadrarea unui contract în una din clasificări nu exclude încadrarea lui și în alta sau alte clasificări, ci ele se îmbină în vederea calificării, caracterizării și interpretării diverselor contracte.

În ce privește *temeiul legal al clasificării contractelor*, se poate face o triplă distincție: *clasificări prevăzute expres de Codul civil*, anume – contracte bilaterale și unilaterale, oneroase și cu titlu gratuit, iar cele oneroase în comutative și aleatorii; *clasificări ce rezultă în mod implicit din dispozițiile Codului civil*, anume – contracte numite și nenumite, consensuale și neconsensuale, de executare instantanee și succesivă, principale și accesorii, simple și complexe; și *clasificări ce rezultă din coroborarea dispozițiilor Codului civil cu dispozițiile unor acte normative civile posterioare*, ca aceea în contracte negociabile, de adeziune și impuse.

Relativ la *ordinea expunerii clasificării contractelor*, noi pornim de la clasificarea contractelor în numite și nenumite, adică de la reglementarea sau nereglementarea lor, prezentăm apoi celelalte clasificări tradiționale, spre a încheia cu două clasificări relativ recente: în contracte negociabile, de adeziune și impuse; și în contracte tipizate și netipizate [2].

Clasificări tradiționale ale contractelor

1. Contracte numite și nenumite

Sunt *numite* contractele denumite și reglementate



de lege, ca vânzarea, schimbul, mandatul, depozitul, donația ș.a.; și sunt *nenumite* contractele nedenumite și nereglementate de lege, însă uzitate, ca de exemplu, contractul de întreținere.

În *dreptul roman*, contractele numite erau sancționate prin acțiuni distincte, care purtau numele contractelor; de exemplu, contractul de vânzare-cumpărare prin *actio empti aut venditi*, contractul de depozit prin *actio depositi directa*, pe care deponentul o avea împotriva depozitarului pentru restituirea bunului depozitat, și *actio depositi contraria*, pe care depozitarul o avea împotriva deponentului spre a fi indemnizat ș.a.; pe când contractele nenumite erau sancționate, când una din părți și-a executat prestația, prin *actio praescriptis verbis*.

În *dreptul civil modern*, nu se mai face o asemenea distincție, ci se sancționează toate contractele cu *dreptul la acțiune al creditorului*, fără a deosebi după cum creanța sa izvorăște dintr-un contract numit sau nenumit; cu alte cuvinte, există un *drept general la acțiune*; iar ca urmare, *clasificarea contractelor în numite și nenumite privește doar unele dintre regulile aplicabile contractelor*.

Astfel, atât contractelor numite cât și celor nenumite le sunt aplicabile dispozițiile legale imperative referitoare la elementele structurale și la ordinea publică, precum și normele de comportare ce țin de ordinea publică; pe lângă aceste dispoziții imperative, și unele, și altele sunt cărmuite de clauzele contractuale prevăzute de părțile contractante.

Însă, în măsura în care clauzele contractuale sunt neîndestulătoare, se face distincție în privința regulilor aplicabile celor două categorii de contracte: în cazul contractelor numite, se vor aplica în complinire dispozițiile legale suplitive care reglementează contractul respectiv; de exemplu, contractului de mandat succint întocmit i se vor aplica dispozițiile legale privitoare la mandat; în cazul contractelor nenumite, se vor aplica dispozițiile legale generale privitoare la contracte; de exemplu, contractului de întreținere; dacă însă într-un contract nenumit se îmbină elemente ale unor contracte numite, se vor aplica prin analogie dispozițiile speciale privitoare la acele contracte numite; de exemplu, în cazul *contractului de hotelărie*, se vor aplica dispozițiile legale privitoare la contractele de închiriere, de depozit și de prestare de servicii.

De aceea, *interpretarea contractelor nenumite este mai dificilă decât a contractelor numite*; în caz de litigiu privitor la un contract numit, corect intitulat de părțile contractante, instanța de judecată va aplica, în întregirea clauzelor contractuale, dispozițiile legale privitoare la contractul respectiv; pe când, în caz de litigiu privitor la un contract nenumit, instanța va trebui mai întâi să califice contractul și apoi, în întregirea clauzelor contractuale, să stabilească regulile aplicabile contractului aflat în discuție.

Mai adăugăm că *tendința legislațiilor contemporane este de a transforma contractele uzuale nenumite în contracte numite*; de exemplu, în legislația română, printre altele, contractul de construire a locuințelor a devenit dintr-un contract nenumit un contract numit.

2. Contracte consensuale și neconsensuale

Terminologic, clasificarea tradițională a contractelor în consensuale, solemne și reale, sau într-o altă formulare, în contracte consensuale și neconsensuale, este vădit convențională, întrucât toate contractele constau în consensuri, adică în acorduri de voință ale părților contractante [3].

Sunt *consensuale* contractele negociabile care iau naștere prin simplul acord de voință al părților contractante, exprimat în forma pe care ele o aleg; și sunt *neconsensuale* contractele negociabile sau nenegotabile care iau naștere prin acordul de voință al părților contractante și exprimarea acestuia în forma anume stabilită de lege sau cu îndeplinirea altor formalități prestabilite; primele contracte constituie *regula*, iar secunde – *excepția*; sunt neconsensuale numai contractele pe care legea le reglementează ca atare.

Cele două categorii de contracte se aseamănă, deoarece ambele constau în acorduri de voință ale părților contractante și că la ambele voința părților devine voință juridică, consimțământ; însă ele se deosebesc prin *valoarea diferită pe care legea o atribuie acordului de voință ale părților și cerințelor de formă ale contractelor*.

Pentru *formarea contractelor consensuale*, este îndeostulător acordul de voință al părților (*solus consensus obligat*); forma acestor contracte poate fi, la alegere, verbală, prin semne, în scris etc.; iar înscrisurile, cel mai frecvent uzitate, pot fi deopotrivă sub semnătură privată sau autentice; însă, oricare ar fi forma aleasă (fie chiar aceea a înscrisului notarial), ea are doar rostul de a dovedi încheierea contractelor; astfel de contracte sunt, de exemplu, mandatul și renta viageră.

Dimpotrivă, pentru *formarea contractelor neconsensuale*, acordul de voință al părților nu este îndeostulător, ci el trebuie complinit cu forma contractuală prevăzută anume de lege; la aceste contracte, forma constituie o cerință de valabilitate, alături de cerințele de fond (capacitatea de a contracta, consimțământul părților, obiectul și cauza); asemenea contracte sunt, de exemplu, donația și ipoteca.

Prin tradiție, *contractele neconsensuale* se divid în solemne și reale; *sunt contracte solemne* cele pentru a căror încheiere se cere și respectarea unei forme prestabilite, care în general este forma autentică notarială; ca în cazul donației, la care nerespectarea formei solemne atrage nulitatea absolută a contractului; sunt *contracte reale* cele pentru a căror încheiere se cere și remiterea materială a bunului debitorului, ca în cazul depozitului sau împrumutului.

În categoria contractelor neconsensuale pot fi cuprinse, mai degrabă decât în aceea a contractelor consensuale, și *contractele la formarea cărora legea prevede obligativitatea formei scrise, însă fără a sancționa cu nulitate lipsa acesteia*; așa sunt, de exemplu, contractele de editare, de furnizare a energiei electrice sau a gazelor naturale; pe de o parte, aceste contracte pot fi încheiate numai în forma scrisă tipizată, ceea ce face ca practic ele să fie *contracte formale și nenegotabile*; pe de altă parte, *înscrisurile constituie numai mijloace de probațiune* [4].

3. Contracte bilaterale și unilaterale

Clasificarea, deși legală, este terminologic convenți-



onală, ca și cea precedentă; în primul rând, exprimarea *contracte bilaterale* este tautologică, întrucât toate contractele constau în acorduri de voință; în al doilea rând, exprimarea *contracte unilaterale* cuprinde doi termeni etimologic contradictorii, cel de *contracte*, care evocă acorduri de voințe, și cel de *unilaterale*, care evocă manifestări unilaterale de voințe.

Clasificarea are în vedere *reciprocitatea sau nereciprocitatea obligațiilor contractuale*, și anume: la *contractele bilaterale* sau *sinlagmatice*, părțile se obligă reciproc, corelativ, fiecare dintre ele devenind față de cealaltă creditor și debitor; de exemplu, la vânzare-cumpărare, vânzătorul este creditor în privința prețului și debitor în privința bunului și, simetric invers, cumpărătorul este creditor în privința bunului și debitor în privința prețului; la *contractele unilaterale*, numai una din părți se obligă, ea devenind astfel debitor, iar cealaltă parte creditor; de exemplu, la donația fără sarcini, în privința bunului donat, donatorul este debitor, iar donatorul creditor.

În ce privește efectele, deosebiriile dintre cele două categorii de contracte constau în *efectele specifice contractelor bilaterale*, pe care nu le întâlnim la contractele unilaterale, și anume: la contractele bilaterale, obligațiile părților sunt nu numai *reciproce*, ci și *interdependente*, ceea ce face ca obligația fiecăreia din părți să fie și cauza obligației celeilalte părți; ca urmare, cu privire la executarea acestor contracte, se poate ridica *excepția de neexecutare* (*exceptio non adimpleti contractus*), se poate cere *rezoluțiunea pentru neexecutare*, și se poate pune *problema suportării riscurilor contractuale* [5].

O parte a doctrinei juridice consideră că între contractele bilaterale și cele unilaterale există o categorie intermediară, *contracte bilaterale imperfecte*, care se nasc unilaterale, însă devin ulterior bilaterale; de exemplu, în cazul depozitului cu titlu gratuit, deponentul va fi obligat să restituie depozitarului cheltuielile pe care acesta le-a făcut pentru conservarea bunului depozitat. O altă parte a doctrinei juridice consideră, pe drept cuvânt, că așa-numitele contracte bilaterale imperfecte sunt în realitate *contracte unilaterale*, întrucât: la aceste contracte obligațiile părților, deși sunt reciproce, nu sunt și interdependente, adică nu se află în corelația cauzală ce caracterizează contractele bilaterale; de aceea, în exemplul dat, obligația deponentului de a indemniza pe depozitar nu izvorăște din contractul de depozit, ci dintr-un fapt extracontractual, gestiunea de afaceri după unii autori, îmbogățirea fără justă cauză după alți autori.

4. Contracte oneroase și gratuite

Această clasificare vizează *scopul urmărit de părțile contractante și reciprocitatea sau nereciprocitatea avantajelor contractuale*; la *contractele oneroase* „fiecare parte voiește a-și procura un avantaj”; adică, intenția fiecăreia din părți este de a obține de la cealaltă parte o prestație echivalentă cu aceea pe care și-o asumă; de exemplu, vânzarea-cumpărarea sau schimbul; la *contractele gratuite* numai „una din părți voiește a procura, fără echivalent, un avantaj celeilalte”; adică, una din părți își manifestă intenția de a îndeplini o prestație în folosul celeilalte părți, fără a urmări obținerea unei contraprestații; de exemplu, comodatul sau donația fără sarcini.

În ce privește *delimitarea concretă a contractelor cu titlu oneros față de contractele cu titlu gratuit*, este de observat că încadrarea unora din contracte este simplă, indiscutabilă, pe când încadrarea altora comportă discuții și calificări diferite; astfel, vânzarea-cumpărarea este un contract oneros prin esența sa, nesusceptibil de a deveni cu titlu gratuit; tot astfel, comodatul este un contract gratuit prin esența sa, nesusceptibil de a deveni cu titlu oneros, întrucât, dacă pentru folosința bunului s-ar plăti un preț, ar fi vorba de un alt contract, acela de închiriere; însă unele contracte, cele gratuite doar prin natura lor, sunt susceptibile de a fi și oneroase, în parte sau în totalitate, ca depozitul retribuit, mandatul retribuit sau donația cu sarcini.

Or, cum aceste contracte nu pot fi dublu calificate, gratuit-oneroase (căci o asemenea calificare ar constitui o inadvertență juridică, o imposibilitate ca unuia și aceluiași contract să i se aplice atât regulile privitoare la contractele gratuite, cât și cele privitoare la contractele oneroase), calificarea lor depinde de echivalența (obiectivă-subiectivă) sau neechivalența prestațiilor reciproce; de exemplu, donația la care valoarea sarcinii este vădit inferioară bunului donat este un contract cu titlu gratuit, iar donația la care valoarea sarcinii este echivalentă cu valoarea bunului donat este un contract cu titlu oneros [6].

În ce privește *interesul clasificării*, sunt de menționat mai multe aspecte legislative și aplicative:

– față de reglementarea contractelor cu titlu oneros, legea reglementează cu anumite restrângeri contractele cu titlu gratuit, ceea ce se explică prin neajunsurile ce potențial pot rezulta din lipsa de reciprocitate a prestațiilor pentru depunător, pentru familia sa, pentru creditorii ori succesorii săi;

– cerințele de valabilitate sunt mai severe la contractele gratuite decât la cele oneroase; legea prevede anumite incapacități speciale atât în privința dispunătorilor, cât și în privința gratificațiilor; unele persoane nu pot încheia acte cu titlu gratuit; iar donația trebuie întocmită în formă autentică; prin cerința solemnității, donatorul este avertizat că se îndatorează irevocabil fără a obține un contraechivalent; iar în consecință, se pot preîntâmpina neajunsurile ce eventual pot rezulta din donație;

– considerarea persoanei cocontractantului, în general indiferentă în contractele cu titlu oneros, este esențială, *intuitu personae*, în contractele cu titlu gratuit; ca urmare, eroarea asupra persoanei constituie un viciu de consimțământ, adică un caz de anulare a contractelor gratuite;

– obligațiile părților și răspunderea contractuală sunt reglementate mai exigent la contractele oneroase decât la cele gratuite;

– acțiunea pauliană este mai lesnicios de promovată în cazul contractelor gratuite decât în cazul contractelor oneroase;

– raportul succesoral și reducțiunea liberalităților în vederea întregirii rezervei succesoriale privesc numai contractele cu titlu gratuit;

– contractele oneroase sunt variate și deosebit de numeroase în practică, pe când contractele gratuite sunt puține la număr și rare în practică.



Contractele oneroase se subclasifică în *comutative* și *aleatorii*, iar cele gratuite în *contracte dezinteresate* și *liberalități*.

a) Contracte comutative și aleatorii. Contractul oneros este comutativ când, la încheierea lui, prestațiile părților sunt cunoscute, evaluabile și certe; și este aleatoriu când, la încheierea lui existența ori întinderea prestațiilor, sau a uneia din ele, depind de un eveniment viitor și incert (*alea*); cele mai numeroase contracte oneroase sunt comutative; vânzarea-cumpărarea, furnizarea, antrepriza, locațiunea ș.a.; numai unele contracte oneroase sunt aleatorii, ca asigurarea, întreținerea sau renta viageră.

Cu privire la *interesul subclasificării*, care este infim, menționăm că problema leziunii ca viciu de consimțământ se pune numai la contractele comutative și că unele contracte aleatorii, ca jocurile de noroc, necesită a fi autorizate.

b) Contractele dezinteresate și liberalități. Sunt dezinteresate contractele prin care se fac servicii gratuite, fără a avea loc micșorări patrimoniale; de exemplu, comodatul sau împrumutul; și sunt liberalități contractele prin care au loc transferuri de valori dintr-un patrimoniu în altul fără echivalente, ca în cazul donației fără sarcini (cu precizarea că liberalitățile se pot realiza și pe calea succesiunii testamentare) [7].

Cu privire la *interesul subclasificării* menționăm: contractele dezinteresate sunt consensuale, pe când donația este un contract solemn; raportul succesoral și reducățiunea în vederea întregirii rezervei succesorale nu se aplică la contractele dezinteresate, ci numai liberalităților.

Mai adăugăm, în încheiere, *interferența dintre clasificarea contractelor în bilaterale și unilaterale și clasificarea contractelor în oneroase și gratuite*.

Cele două clasificări sunt *interferente*, în sensul că, în general, contractele bilaterale sunt oneroase, ca vânzarea-cumpărarea, locațiunea sau schimbul, iar contractele unilaterale sunt gratuite, ca donația fără sarcini sau comodatul.

Însă *clasificările nu sunt identice*, întrucât clasificarea contractelor în bilaterale și unilaterale ține de *reciprocitatea sau nereciprocitatea obligațiilor contractuale*, pe când clasificarea contractelor în oneroase și gratuite – de *reciprocitatea sau nereciprocitatea avantajelor contractuale*; așa se explică de ce unele contracte bilaterale sunt cu titlu gratuit, precum exemplu donația cu sarcini minime față de valoarea bunului donat, iar unele contracte unilaterale sunt cu titlu oneros, ca împrumutul cu dobândă.

5. Contracte principale și accesorii

Această clasificare vizează *autonomia sau lipsa de autonomie a contractelor*. Sunt *contracte principale* cele care au o existență de sine stătătoare; în marea lor majoritate, contractele sunt principale, ca vânzarea-cumpărarea, schimbul, donația, locațiunea sau tranzacția; și sunt *contracte accesorii* cele care depind și însoțesc anumite contracte principale; numărul lor este restrâns; așa sunt, de exemplu, gajul sau ipoteca, prin care se garantează mai ales împrumuturile.

În ce privește *interesul clasificării*, precizăm că

valabilitatea contractelor principale se apreciază prin prisma îndeplinirii cerințelor lor de fond și de formă, pe când valabilitatea contractelor accesorii se apreciază atât prin prisma îndeplinirii cerințelor lor de fond și de formă, cât și prin prisma existenței raportului de accesorie față de contractele principale de care ele depind.

Astfel, în temeiul raportului de accesorie, exprimat în adagiul *accessorium sequitur principale*, contractul accesoriu urmează soarta juridică a contractului principal; de exemplu, ipoteca prin care se garantează un împrumut poate lua naștere numai odată cu împrumutul existent, ineficacitatea contractului de împrumut lipsește de obiect contractul de ipotecă, iar stingerea împrumutului atrage și stingerea de drept a ipotecii [8].

6. Contracte simple și complexe

Rostul acestei clasificări este de a evidenția *operațiile juridice cuprinse în contracte*. Sunt *contracte simple* cele prin care se realizează o singură operație juridică, ceea ce o fac cele mai multe contracte; fiecare contract poartă denumirea operației pe care o realizează; de exemplu, vânzarea-cumpărarea, schimbul, donația sau închirierea; și sunt *contracte simple* sau *mixte* cele prin care se realizează două sau mai multe operații juridice; așa este *contractul de hotelărie*, care constă în închirierea de camere sau apartamente mobilate, depozitarea de bagaje și prestarea unor servicii; similar este contractul de turism care constă, după împrejurări, în transportul de persoane și bagaje, cazarea și hrana pentru turiști, organizarea de activități culturale, sportive, de divertisment ș.a.; adică totalitatea prestațiilor cuprinse, de la caz la caz, în costul unei călătorii turistice.

Clasificarea este de orientare la *determinarea regulilor aplicabile*, și anume: contractelor simple numite li se aplică regulile speciale prevăzute de lege pentru fiecare contract în parte; contractelor simple nenumite li se aplică regulile statornicite în jurisprudență; iar contractelor complexe li se aplică regulile privitoare la contractele simple ce intră în componența lor; de exemplu, contractului de hotelărie i se aplică regulile contractelor de închiriere, depozit și prestare de servicii.

7. Contracte instantanee și succesive

Această clasificare se referă la *executarea în timp a obligațiilor contractuale*. Sunt *contracte cu executarea instantanee sau imediată*, abreviat *contracte instantanee*, cele la care executarea ambelor sau a uneia din prestații are loc imediat și o singură dată; de exemplu, la contractul de schimb de bunuri certe, individual determinate, obligațiile copermutanților se consideră executate în chiar momentul nașterii lor, concomitent, în temeiul principiului consensualismului; iar la contractul de vânzare-cumpărare de bunuri certe, obligația vânzătorului de transferare a bunului vândut se consideră executată de drept din momentul încheierii contractului; și sunt *contracte cu executare succesivă*, abreviat *contracte succesive*, cele la care executarea uneia sau a ambelor prestații are loc la date eșalonate în timp; de exemplu, la contractul de furnizare sau închiriere; *contractele succesive pot fi încheiate pe durată determinată sau nedeterminată* [9].

Este, totodată, de precizat că părțile contractante



pot conveni ca executarea unor obligații rezultate din contracte instantanee să se facă eşalonat; de exemplu, ca vânzarea unor bunuri certe să se facă eşalonat în timp; precum pot conveni ca executarea unor obligații rezultate din contracte succesive să se facă o singură dată; de exemplu, ca prețul bunurilor de gen ce urmează a fi livrate să fie plătit în întregime la data încheierii contractului de furnizare; ori ca plata chiriei pentru o suprafață locativă închiriată pe o durată determinată să se facă anticipat.

Cu privire la *interesul clasificării*, care este remarcabil, menționăm următoarele: în caz de neexecutare sau executare necorespunzătoare, sancțiunea este rezoluțiunea la contractele instantanee, iar la cele succesive rezilierea; problema rezilierii unilaterale pentru neexecutare se pune numai la contractele succesive încheiate pe durată nedeterminată; în caz de nulitate, contractele instantanee sunt desființate cu efect retroactiv, pe când cele succesive numai pentru viitor; reconducțiunea tacită are loc numai în privința contractelor succesive încheiate pe durată determinată; iar problema revizuirii pentru dezechilibru valoric survenit între prestațiile părților, ca urmare a fluctuațiilor monetare, se poate pune numai la contractele succesive.

Alte clasificări ale contractelor comerciale

1. Contracte negociabile, de adeziune și impuse

Această clasificare evidențiază *rolul diferențiat al voinței părților la încheierea contractelor*. Sunt *contracte negociabile* (la care se referă în realitate conceptul de libertate contractuală), cele clasice, tradiționale, la care persoanele fizice și juridice sunt pe deplin libere să le încheie ori nu.

Iar dacă se decid să încheie un asemenea contract, părțile se află pe poziții de egalitate, ele fiind cele care stabilesc de comun acord, adesea după discuții prealabile, clauzele contractuale (de unde denumirea de contracte negociabile); de exemplu, vânzarea-cumpărarea de locuințe între persoanele fizice. În decursul timpului, sfera și ponderea acestor contracte s-a restrâns substanțial și continuă să se restrângă.

Sunt *contracte de adeziune* (denumire formulată la începutul secolului al XX-lea de către Raymond Saleilles) cele la care toate clauzele contractuale sunt stabilite de către una din părți, cealaltă parte având doar opțiunea de a accepta sau de a refuza încheierea lor; iar uneori, ca în cazul contractelor de furnizare a apei, a energiei electrice sau a gazelor naturale, facultatea de a refuza contractarea este iluzorie [10].

În dreptul contemporan, marea majoritate a contractelor sunt de adeziune; prin asemenea contracte oamenii își satisfac, în general, trebuințele materiale și spirituale, se realizează prestațiile de servicii, transporturile de persoane și bunuri, precum și alte activități economice și sociale.

Sunt *contracte impuse sau forțate* cele pe care legea le reglementează ca atare în cazuri limitate, ca acela al asigurării obligatorii a unor bunuri.

Această clasificare este *discutabilă*, mai ales cu privire la natura contractelor de adeziune și impuse, la încastrarea unor contracte și la utilitatea clasificării.

- În ce privește *natura contractelor de adeziune*, în

doctrina juridică s-au formulat două teze opuse: *teza anticcontractualistă*, rămasă izolată, conform căreia contractele de adeziune ar fi acte unilaterale, întrucât ele reprezintă doar voința uneia din părți și nu a ambelor părți contractante; și *teza contractualistă*, îndeosebi acceptată, conform căreia ceea ce caracterizează contractele este acordul de voințe al părților, care există și la contractele de adeziune, și nicidecum discuțiile precontractuale și stabilirea clauzelor contractuale de către ambele părți contractante.

- În ce privește natura contractelor impuse, s-a spus că înșiși termenii de contract și impus sunt contradictorii; la care s-a observat că în sfera contractuală contemporană, libertatea contractuală clasică este mai mult teoretică decât reală.

- Contractele de adeziune au apărut mai întâi în uzanța contractuală ca instrumente de exploatare a celor slabi de către cei puternici economicște, în condițiile dezvoltării impetuoase a industriei și a monopolurilor; în acest fel, *unele contracte negociabile au devenit de adeziune*.

Cu timpul, spre a preîntâmpina acest fenomen al exploatarei, legiuitorii au recurs la *reglementarea contractelor de adeziune, mai frecvent uzitate în practică, prin acte normative imperative, spre a realiza astfel echivalența prestațiilor părților contractante și satisfacerea concordantă a intereselor lor*. Așa s-a ajuns ca, din *instrumente juridice de exploatare*, contractele de adeziune să devină, în cele mai numeroase legislații contemporane, *instrumente juridice de ocrotire a celor aflați în situația de a adera la încheierea lor* [11].

- În practica juridică internă actuală din numeroase țări, lipsa de echivalență a prestațiilor este întâlnită mai ales în contractele negociabile, care nu se află sub control statal ca și cele de adeziune, și cele impuse.

- De aceea, *distincția dintre contractele negociabile și cele de adeziune trebuie privită prin prisma legislațiilor contemporane* (și nu prin prisma vechilor considerații doctrinare, conform cărora contractele negociabile sunt în principiu echitabile, căci comportă discuții prealabile încheierii lor, iar contractele de adeziune sunt, tot în principiu, inechitabile, căci nu comportă asemenea discuții precontractuale).

- Delimitarea contractelor impuse față de cele de adeziune și negociabile este facilă. Dimpotrivă, delimitarea contractelor de adeziune față de contractele negociabile întâmpină uneori dificultăți, întrucât există și *contracte intermediare, la care unele clauze sunt imperativ indicate de lege, iar altele sunt lăsate la aprecierea părților*; așa sunt, de exemplu, contractele de editare sau de difuzare de opere prin radio și televiziune; de altfel, *unii autori consideră că, în realitate, categoria contractelor de adeziune este imprecisă, nedefinibilă și ca atare inutilă*.

- Dispozițiile legale privitoare la contractele negociabile (cuprinse în Codul civil și în o parte a legislației civile completatoare) sunt *preponderent supletive*, cele privitoare la contractele de adeziune (cuprinse în acte normative distincte) sunt *preponderent imperative*, iar cele privitoare la contractele impuse (cuprinse, de asemenea, în acte normative distincte) sunt *numai imperative*.



- În cadrul clasificării, *reglementările legale privitoare la contractele negociabile constituie dreptul comun al contractelor, pe când cele privitoare la contractele de adeziune și impuse constituie derogări de la acest drept* (cu toate că în practică cele mai numeroase contracte sunt de adeziune); de aceea, la nevoie și în măsura compatibilității, dispozițiile privitoare la contractele de adeziune și la cele impuse se completează cu dispozițiile din dreptul comun al contractelor.

- În fine, cum această clasificare nu se referă la obligativitatea contractelor, înseamnă că *forța obligatorie a contractelor negociabile, de adeziune și impuse este identică; ele au putere de lege între părțile contractante* (căci, acest text legal cuprinde o dispoziție de drept comun care, în lipsa unor dispoziții speciale în materie, se aplică tuturor contractelor).

2. Contracte tipizate și netipizate

Această diferențiere a contractelor rezultă din practica legislativă și din cea contractuală, care au tipizat numeroase contracte, în formulare imprimare; *formularele tip de contracte prezintă un dublu avantaj: realizează conformitatea contractelor cu dispozițiile legale care le reglementează; și simplifică la minimum posibil procedura încheierii contractelor.*

Unii autori pun semnul egalității între contractele tipizate, pe de o parte, și contractele de adeziune și impuse, pe de altă parte; iar ca urmare, folosesc denumirea de *contracte tipizate* în înțelesul generic de includere a denumirilor specifice de *contracte de adeziune și contracte impuse.*

În realitate, *deși marea majoritate a contractelor de adeziune și impuse sunt tipizate, există și unele netipizate:* de exemplu, contractele de transport feroviar sunt fără excepție de adeziune; însă numai cele de transport de mărfuri sunt tipizate, pe când cele de transport de persoane sunt verbale, netipizate (biletele de călătorie constituie doar mijloace de probă) [12].

Clasificarea și tipurile de contracte comerciale

În lumea afacerilor, în general, contractele sunt cu titlu oneros și sinalagmatic, așa încât clasificările juridice uzuale pot fi mult simplificate, deoarece cu excepția cauțiunii, în acest domeniu nu sunt întâlnite contractele cu titlu gratuit, în afaceri, contractele sunt cu titlu oneros, întrucât oamenii de afaceri urmăresc realizarea de beneficii (profituri); contractul putând fi profitabil pentru ambele părți contractante.

Aceste contracte, zise sinalagmatice (pentru că fiecare dintre parteneri se obligă față de celălalt), nu rămân în mod indefinit în această stare. Când una dintre prestații se execută, contractul nu va mai lega decât pe debitorul celuilalt și deci el va înceta să mai fie sinalagmatic, pentru a deveni „unilateral” (contractul unilateral fiind acela care nu obligă decât una dintre părți). Așa, de exemplu, promisiunea acceptată a unui împrumut cu dobândă este un contract sinalagmatic, dar odată acest împrumut primit nu mai este vorba de o promisiune de împrumut, ci un împrumut și nu va genera o obligație decât pe seama împrumutătorului; el devine un contract unilateral.

Contractele care au fost sau care sunt sinalagma-

tice creează o strânsă legătură între cele două prestații care constituie cauza juridică a uneia în raport cu cealaltă. Când una dintre prestații nu este îndeplinită, cealaltă parte poate refuza să și-o îndeplinească pe a sa și să ceară rezoluția contractului.

O altă categorie de contracte, devenită clasică în dreptul contemporan, o constituie contractele aleatorii, adică acele contracte la încheierea cărora nu este cunoscută existența sau întinderea exactă a avantajelor patrimoniale ce vor rezulta pentru părți din ele, fiindcă au înțeles să se oblige în funcție de un eveniment viitor și incert. Astfel de contracte comportă pentru fiecare dintre părți o șansă de câștig sau un risc de pierdere. Jocul la bursă este un contract aleatoriu, asigurările, de asemenea.

Cu privire la tipurile de contracte comerciale se disting, în general, următoarele grupuri de contracte:

a) contractul de vânzare-cumpărare (cel mai important contract atât pe planul comerțului intern, cât și al comerțului internațional);

b) contractele de intermediere

- contractul de mandat comercial;
- contractul de comision profesionist;
- contractul de agenție (agency) comercială;
- contractul de consignație comercială;

c) contractele de concesiune

- contractul de concesiune exclusivă;
- contractul de franchising;

d) contractele de transfer de tehnologie

- contractele de transfer know-how;
- contractele de consulting și de engineering;

e) contractele de finanțare a operațiunilor comerciale

- contractul de factoring;
- contractul de leasing [13];

f) contractele comerciale bancare

- contractul de depozit bancar;
- contractul de cont curent bancar;
- contractul de credit bancar.

Referințe:

1. Costin M.N. *Tratat de drept comercial. Teoria generală a obligațiilor*. Vol. I. Tg. Mures, 1993, p.78.
2. *Ibidem*, p.79.
3. Petrescu R. *Teoria generală a obligațiilor comerciale*. București, 1994, p.124.
4. *Ibidem*, p.126.
5. Pop L. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. București, 1998, p.78.
6. *Ibidem*, p.81.
7. *Ibidem*, p.85.
8. Turcu I. *Dreptul afacerilor*. Iași, 1992, p.156.
9. Vonica R.P. *Drept comercial. Partea generală*. București; Lumina Lex, 2000, p.92.
10. *Ibidem*, p.93.
11. *Ibidem*, p.94.
12. Stătescu C., Bîrsan C. *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. București, 1981, p.79.
13. Bîrsan C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. București: All, 1993.